

(savivaldybė, mokykla)

_____ klasės (grupės) mokinio(-ės)

(vardas ir pavardė)

LIETUVIŲ GIMTOJI KALBA

Teksto suvokimo užduotys

2008 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pakartotinė sesija)

2008 m. liepos 2 d.

Trukmė – 1,5 val. (90 min.)

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduočių sąsiuvinyje nėra tuščių lapų ar kitokio aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Antraštiniame lape užrašykite savo vardą ir pavardę, savivaldybę, mokyklą ir klasę (grupę).
- Atlikdami teksto suvokimo užduotis, į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse. Jeigu neprašoma cituoti, atsakymus formuluokite savais žodžiais. Jeigu pageidaujate, galite pasinaudoti juodraščiu, kuriam palikta vietos 5–7 puslapiuose.
- Neaiškiai parašyti, pribraukti atsakymai vertinami 0 taškų. Vertinami tik tie atsakymai, kurie parašyti **mėlynai rašančiu** parkeriu arba tušinuku. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Visus atsakymus rašykite jiems skirtose vietose.

Linkime sėkmės!

VERTINIMAS TAŠKAIS

TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTYS		TAŠKŲ SANDAUGA
25	× 2,4	60

Vertinimo komisijos pirmininkas _____
(parašas, vardas ir pavardė)

Vertintojai: (I) _____
(parašas, vardas ir pavardė)

(II) _____
(parašas, vardas ir pavardė)

Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Autoritetai ir žvaigždės

Iš filosofų Vytauto Rubavičiaus, Arvydo Šliogerio ir literatūrologo Regimanto Tamošaičio pokalbio

Vytautas Rubavičius. Kai augi, bręsti, išsikeli sau kokius nors tikslus, pajunti savy glūdinčias galias, kad ir kalbėjimo, ištarmės ar nuostabos galią. Kartu atsiranda tie, kurių galias imi atpažinti ir kurie tomis galiomis ima tave veikti. Su jais, jų kūriniais bei gyvenimo nuotrupomis, kuriose glūdi tau nelabai suvokiami slėpiniai, nejučiomis palygini savo ištarmes, išgyvenimus, o vėliau ir gyvenimo vingius.

Kas yra skaitančiam žmogui literatūra? Juk mes išaugome iš literatūros, iš knygų, iš kitų gyvenimų, kupinų laisvės, meilės, nevilties ir poezijos. Tai galimybė susitapatinti ir tapti visai kitu – išgyventi įvairiausius gyvenimus ir gyventi su ta patirtimi. Pabūni įvairiuose kailiuose, pažįsti nuodėmės saldumą ir siaubą. Tai brandina, pereina į tave ir kartu išlieka kaip nepasiekiami dalykai, įtvirtinantys aukščio nuovoką. Pats pasijunti esąs pasakojimas, kuriame veriasi aukštųjų, nužymėdama ir bedugnę. Literatūra mūsų gyvenimą kreipia aukštyn, primena aukštųjų ir bedugnės sąryšį, kurį mums lemia pakelti, ir šitaip leidžia mums įveikti kasdienybės plokštumą.

Arvydas Šliogeris. Pakomentuosiu, nes čia iškilo labai graži mintis apie aukštį: būtent autoritetas žmogaus gyvenimui duoda vertikalųjį matmenį, be kurio, anot Dostojevskio, aš būčiau tik drebanči drebučių krūvelė.

Vytautas Rubavičius. Per autoritetus visuomenė mums teikia daug svarbių dalykų, palaikančių jos sanglaudą. Tačiau autoritetas paskatina savivoką. Jis akina atsakyti, vadinasi, prasitarti. Pokalbio varžytynėse randasi aš. Apsisprendimas būti savim – tai jau iš tavęs kylantis atsakas. Dvilypis, prieštaringas autoriteto ir laisvos saviraiškos santykis pažymėtas žodžiu *pašaukimas*. Kūrybingu laikomas pašaukimą turintis žmogus, o laisva kūrybinė raiška kyla iš pašaukimo. Negali išmokti būti poetu ar filosofu, jei neturi tam pašaukimo. Tačiau tas žodis reiškia ir pašaukimą – esi kažkieno pašauktas. Esama aukštesnės, tave pašaukiančios galios. Autoritetui būdinga tos galios, sakyčiau, atšvaitas. Autoritetas yra patraukiantis pavyzdys. Tu matai galingą kūrybinės minties proveržį ir žinai, kad ne tavo jėgoms su juo susilyginti. Galima mokytis, gauti kūrybai paskatą, kurios keičia tavo mąstymo bei suvokimo pobūdį.

Arvydas Šliogeris. Viena didžiausių ne tik Lietuvos, bet ir Vakarų nelaimių aš laikau būtent autoriteto krizę. Dar prieš kokį trisdešimt keturiasdešimt metų autoriteto principas buvo lyg ir savaime suprantamas – ir su jo blogomis, ir su geromis reikšmėmis. O dabar yra pasikeitęs vienas fundamentalus dalykas: visuomenei svarbus darosi nebe *autoritetas*, o *žvaigždė*.

Vytautas Rubavičius. Kodėl autoritetas visuomenėje nyksta, yra nuvertinamas? Tikriausiai visi sutiksime, kad čia nėra jokio samoklos, ne pati visuomenė susigalvojo griauti autoritetus. Vyksta kažkoks procesas. Koks tas procesas, kas jį skatina? Jį galime įsivaizduoti kaip tam tikrą visuomeninį ekonominį dalyką. Žvaigždės juk gaminamos. Jokia žvaigždė Vakarų kultūroje neatsiranda savaime, nenušvinta pati iš savęs. Nėra tokių žvaigždžių, kurios pačios ateitų ir nušvistų televizijoje, – jos yra padaromos, sukuriamos kaip paklausios prekės ir išmetamos į rinką, pelningai parduodamos masiniam vartotojui. Žvaigždžių gamybos ir pardavinėjimo procesas yra nepaprastai sudėtingas. Jis leidžia daugeliui pasipelniti – žvaigždės daug kam naudingos, o iš autoriteto kokia nauda?

Arvydas Šliogeris. Tu čia pasakei labai gerą mintį. *Žvaigždė yra perkama ir parduodama*. Tai prisiminkime graikus ar romėnus. Kas buvo perkamas ir parduodamas antikoje? Vergas! Vadinasi, žvaigždė ir yra vergas – dabartinis vergo tipas. Ir ji visai visuomenei primeta vergiškumo stereotipą.

Robertas Musilis¹ pateikia puikų „žvaigždės“ apibrėžimą: tai „žmogus be savybių“. Žvaigždė gali tapti tik žmogus be savybių. Jeigu žmogus turi bent minimalų charakterį, jis tikrai netaps žvaigžde. Ne todėl, kad kas nors jam trukdys, ne. Jis arba išprotės, arba jį papjaus depresija, arba jam skrandis sutriks. Žmogus su charakteriu turi savyje branduolį, kuris jam neleidžia pasiduoti visuotinei manipuliacijai. O žvaigždė yra visuotina manipuliuojama. Ji turi absoliučiai nesipriešinti manipuliacijai – profesinei, pirkimo, pardavimo ir kitoms. Kas leis vaidinti žvaigždei taip, kaip ji nori? Yra nustatyta jos kaina, ir ji turi viską daryti pagal tą kainą.

¹ R. Musilis – austrų rašytojas.

Vytautas Rubavičius. Įtvirtintas žvaigždės kultas savaip skatina žmones kreipti dėmesį į brangesnes prekes, gyventi dėl jų. Svarbiausia vertybė ir idealas – kuo prabangesnis, kuo išlaidesnis gyvenimo būdas. Pats žmogus turi tapti brangia preke. Tokio gyvenimo būdo gyvas pavyzdys – žvaigždė. Žvaigždės gaminančios technologijos kiekvieną jų kūno lopinėlių paverčia reklaminėmis prekėmis. Galima sakyti ir kitaip – žvaigždė sugeba išvaizdinti visas savo kūno sritis ir įgauti prekės pavidalą.

Regimantas Tamošaitis. Žvaigždė masinėje kultūroje ir yra ne koks idealo simbolis, bet aklo garbinimo materija, įkūnytas jusliškumas. Asmenybė vientisa, kūnas – dalomas. Todėl žvaigždę galima pardavinėti gabalais. Antai popdainininkės Britney Speers plaukus apsukri kirpykla skelbiasi parduodanti už milijoną dolerių! Kažin ką galėtų parduoti autoritetingas profesorius? Savo parkerį, akinius? Vargo vakarienė... Autoriteto gyvenimas nėra smagus. Kartais jis būna visai skurdus – materialiniu atžvilgiu. Jis pagal apibrėžimą negali vergauti malonumo principui. O žvaigždės tarnauja sibiritinei² kultūrai, skatina kūno instinktų tenkinimą, stiprina savimeilę ir tuštybę. Bet ar gali kapitalas viešpatauti kur nors kitur? Ir ar jis, nesunaikindamas sielos matmens ir tuo pačiu metu – autoriteto idėjos, turėtų kokią nors galią?

Vytautas Rubavičius. Koks šiandien kyla iššūkis mūsų visuomenei ir kodėl apskritai susirinkome kalbėti šia tema? Kokie būtų laikai – romėnų ar mūsų, – kiekvienas žmogus, suprantantis, kas yra laisvė, asmens vertė, autoriteto reikšmė ir bendravimo su juo laisvė, gali pasipriešinti bet kokioms sąlygoms ir teigti savo supratimą apie savo laisvę, kūrybinę saviraišką bei vertybes. Negalvodamas, ar jo mintys paveiks kitus žmones, bus suvoktos, bus jam pačiam naudingos ar nenaudingos.

Arvydas Šliogeris. Kad visa, ką mes čia kalbame, neskambėtų pernelyg fatališkai, reikia ypač pabrėžti, kad autoritetas visada yra ir bus reikšmingas, jis visada išliks. Visų žmonių nepaversi vergais. Dabar autoritetas nueina į pogrindį, bet jis egzistuoja, išlieka po visa ta baisinga prekių propagandos mašina. Žmogus, kuris bent ką nors suvokia ir nori būti laisvas, jis turi atsilaikyti prieš šitą teroristinę žiniasklaidos propagandą, priešintis pavergimo mechanizmams, ir jo atrama bus vienokie ar kitokie autoritetai. Jeigu tu neatsilaikai prieš šitą komercinės žiniasklaidos, prekių pasaulio terorą – viskas, tu iš karto patenki į vergo karalystę. Visuomenė nėra vientisa, visuotinai vienoda, – bet kokioje, net labiausiai pavergtoje visuomenėje lieka laisvės salos. Ir pas mus, ir visur yra laisvės – kiek tik nori, reikia tik ryžtis jai nesipriešinti. O laisvės salose šviečia ne žvaigždės, bet autoritetai. Bet visiškai apsisaugoti nuo žvaigždžių teroro neįmanoma, ir bandymas gelbėtis, remiantis autoritetais, gali išvirsti į visišką sektantizmą. Tuomet jau autoriteto garbinimas virsta patologija. Labai norėčiau, kad naujojoje kartoje iškiltų nauji autoritetai, kad į juos pasižiūrėjus būtų galima džiaugtis.

Pagal *Metuose* 2007 m. Nr. 3 skelbtą pokalbį

Užduotys

1. Kada, anot V. Rubavičiaus, žmogaus gyvenime atsiranda autoritetas?

_____ (1 taškas)

2. Nurodykite du būdus, kuriais, anot V. Rubavičiaus, autoritetas daro poveikį žmogui.

_____ (2 taškai)

3. Paaiškinkite, kaip suprantate V. Rubavičiaus mintį „pats pasijunti esąs pasakojimas, kuriame veriasi aukštybė, nužymėdama ir bedugnę“.

_____ (3 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

² Sibaritas – išlepes, dykaduonis, prabangos išpaikintas žmogus.

12. Remdamiesi pokalbiu suformuluokite tris pagrindinius *žvaigždžių* ir *autoritetų* skirtumus.

(3 taškai)

13. Suformuluokite viso pokalbio pagrindinę mintį.

(1 taškas)

- 14.1. Kuriam funkciniam stiliui priskirtumėte šį tekstą?

(1 taškas)

- 14.2. Atsakymą argumentuokite, remdamiesi turiniu ir raiška.

(2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III

Taškų suma (maks. 25)			
Taškų už teksto suvokimo užduotį sandauga (maks. $25 \times 2,4 = \mathbf{60}$)			

Juodraštis

